

**ALADERN:
INTENT D'APROPAR-ME A UN CONVILATÀ**

Xilografia d'Ignasi Vidal per a "Gent del llamp".

L'ALADERN I EL CAMP DE TARRAGONA

Després de llegir alguna obra de l'Aladern un quasi bé no sap davant qui es troba. Bé, sí que ho sap, però costa molt de definir-lo. Potser tampoc no cal.

Tot parlant sobre el que he pogut veure en cada llibre, podem fer-nos una idea d'aquest personatge que ja m'és un bon tros simpàtic. Per de prompte és un gran enamorat del Camp de Tarragona, al qual té dedicat el llibre de contes "La Gent del Llamp", on ens fa una variada descripció de la gent del Camp, exalçant les virtuts dels camperols i de la naturalesa en contraposició a la ciutat i la seva gent atrafegada i malaltissa ("Massa naturalesa"); narra i recolza la laboriositat ("Moneda enterrada"); retrata graciosament la ignorància de la gent inculta: aquell asclador, que el senyor rector li diu que vagi a casa seva a asclar imatges de sants per al foc i el pobre home perd la fe ("L'asclador de Sants"); explica tràgicament com l'hereu d'una casa de pagesos fort i sà com un toro torna esguerrat de la guerra, i deixa casa seva sense suport. Aquí es veu molt ben retratat el món rural ja que és un món basat en l'esperança, però no en una esperança alliberadora, sinó esclavitzadora, fatídica: el pare té fills. Treballa per a ells, però amb una condició implícita: que el fill treballi pel pare, i, si el fill es casa i en té, treballa per aquests i pel pare. Així roda aquest món. Aquesta societat no podia existir d'altra manera, ja que amb els guanys que sortien de la terra era impossible viure'n sense comptar amb l'ajuda del pare o del fill. Quan esdevenia alguna cosa anormal —com ara això del conte o que un fill no vulgui fer allò que el pare feia i la pesant tradició li manava o alguna peça no volia seguir el pas que li marcava l'engranatge— tot aquest anava per terra.

L'Aladern tampoc no era massa amic del que podríem dir progrés que en el seu temps —i sobretot al Camp i més concretament a Alcover— es cristallitzava en la fàbrica; no n'era massa d'amic pel que suposava de deshumanitzador i pels perills de prendre mal. En "La mossegada del monstre" compara la màquina a un animal descomunal que està a l'aguait del treballador que no està atent a fer anar el teler, prenent-li un tros de l'organisme i àdhuc la vida. Si d'aquest conte, en volem treure més suc, podem dir que és una denúncia contra la falta de seguretat en el treball i una reivindicació de la Seguretat Social.

També ens descriu els més variats tipus característics d'una societat rural del segle passat i començaments d'aquest: "curanderos", minadors, ceccs, manxols, clergues.

Referent al Camp, té una petita obra anomenada "Costums típicas de la ciutat de Valls" on parla dels castells d'una manera tan engrescadora que sembla que els vegis. Parla també dels balls originaris de l'edat mitjana. Cita el ball de Serrallonga, suposant que el seu autor és "un cadell, o siga un partidari dels Felips contra quin govern protestà tan valerosament lo noble bandoier de les Guillerias" (pàg. 17).

Després vénen els gegants i l'àliga. Tot buscant l'origen d'aquestes manifestacions culturals ens fa anar a Grècia. Eren els gegants i monstres que lluitaven contra els déus i eren vençuts per aquests; el cristianisme a l'assimilar la cultura llatina; que, com sabem, havia abeurat en la grega; se'ls va fer seus i han romàs fins ara sense saber-ne ni el sentit ni l'explicació. L'Aladern defineix Valls com la ciudad popular del Camp enfront a la monumental Tarragona i a l'esforçada Reus. Un detall a remarcar del meu convilatà és la seva fal·lera per conèixer les coses i llurs orígens; és un vertader investigador.

La vila d'Alcover hi és reflexada contínuament en els esus escrits. Té una petita narració, accèssit als jocs florals de Barcelona de l'any 1907, anomenada "La Senyora" on descriu la desaparició dels antics senyors, romanalla de l'edat mitjana —i desaparició també de tot allò que significa medieval—; l'Aladern se'n dol, si més no això és el que se'n després pel to i pel llenguatge que empra. La Senyora és la clàssica dona que tot el poble respecta i admira, que només pot viure al poble on hi troba el seu lloc admirant els avantatges del món rural, la recollida dels fruits amb tot el moviment que suposa per part dels pagesos que li conreen les terres, el fet de veure els cups i les golfes plenes, etc.

"Els amors d'un poeta" és una petita contalla fruit del romanticisme i que no s'adiu massa amb la vigorositat de l'autor —de fet li deu ser necessari que de tant en tant aflori el sentiment romàntic encara que sigui de mal gust—, vigorositat que es manifesta, per exemple, en "El Nen de Prades" on ens explica la història d'un capitost carlí que fa tremolar tota la contrada amb els seus fets sanguinaris. És, al mateix temps, un cant a la llibertat boscana, reminiscència —suposo— de la mentalitat romàntica.

En el seu llibre "Odas paganas" (1903) hi ha poemes dedicats a llocs d'interès del Camp: "Les fonts del Glorieta", "El pont dels Moros", "La trona deserta", "L'Ermita de l'Abellera" i el poema del Camp de Tarragona: "La Falugueta", que desglossa l'amor desventurat d'una parella de fadrins, ella filla de l'amo i ell fill del masover, que acaba tràgicament.

És molt interessant el seu conte "El Camp de Tarragona des del campanar de Reus" on descriu tot allò que veu mirant per cadascun dels finestrals.

Important des del punt de vista històric és la seva monografia sobre Alcover.

Comença la monografia queixant-se de la dificultat de trobar documents històrics per a muntar-la, així com del mal estat dels existents. Tot això és degut a la falta de cultura; precisament dedica l'obra per augmentar la cultura dels seus coetanis.

En el primer capítol: l'Edat Antiga, parla de la raça cèltica descrivint les deixalles que ens deixaren:

- L'altar druida del mas de l'Olm (conceixedors de l'antiguitat ens asseguren però, que és un possible altar megalític).
- La roca del Catroc que al fer-la moure feia un gran soroll que se sentia per tot el

Camp, "suposem que aquella pedra ab son soroll podia ésser un senyal para convocar els habitants tenian aquells homes primitius" (pàg. 12).

Referent al caràcter dels celtas diu: "Els historiadors francesos la presenten com una rassa semi-civilitzada, benigne y hospitalaria (...) no estavan pas á l'altura dels pobles d'Orient, (...). De l'Orient ens ha vingut la llum de l'intel·ligencia." (pàg. 10).

El romà és el poble invasor que més records ha deixat de la seva colonització, anomenada romanització. Una vegada constituïda Tarraco com a capital de la Hispania Citerior, tot el Camp s'anà poblant de vil·les rurals; bé: aquest fet no es pot assegurar rotundament car en tenim molt poques garanties. Una d'aquestes poques garanties és prop d'Alcover, a la partida del "Cogoll", on s'han trobat temples enrunats, sepulcres i cases.

De fet Alcover entra a significar alguna cosa dins la història amb la invasió dels àrabs; aquests construïren la vila en un lloc estratègic, a les últimes estribacions de les muntanyes de Prades, entre el pla i la muntanya i l'anomenaren AL-KOVER que significa "cap de tribu". Altres expliquen l'origen del nom de la vila de la següent manera: "diuen que un vebí de la vila (...) matà un aucell alashoras descunegut, y havent averiguat que era un falcó digueren: falcó ver, ayxò és, falcó vertader, y d'aquí donaren al poble el nom de Falcover, que per supresió de la F se convertí en Alcover prenent el poble al mateix temps la ala del aucell per distintiu" (pàg. 21).

La població adquirí gran importància: "La montanya qué té a ses espatlles, ab sos Emirs de Prades i Ciurana, ab sas fortificacions de Mont-ral y l'Albiol i amb son important poble de l'Almuzara, tenian en Alcover la capital del plà, y per ell rebian les novas de quan en ell succeïa" (pàg. 21). El paper principal d'Alcover era estratègic ja que era una vila d'on sortien molts camins a totes direccions. "Alguns d'aquests camins marxan en gran trexos sobre lloanca, y pot veures en ella fondas roderas obertas en la roca viva, roderas que ya existian quan els primers carros actuals, què'ls vells vegeren construir, bi rodaren per primera vegada. Mes encare: podèm assegurar qu'en alguns d'aquests camins no bi han passat may els nostres veículs. Podèm sentar, que els alarbs de nostra contrada coneixien els veículs y fins estava molt extès son ús, quant deixaren grabat son pas tan fonament per sobre la lloanca." (pàg. 23). Hi ha també un pont de pedra per sobre el riu Glorietà anomenat Pont dels Moros que ens palesa altra vegada la importància de la vila durant la dominació alarb. De fet, gent entesa han assegurat que aquest pont és medieval.

L'agricultura devia ser la font de riquesa més important, la muntanya estava cultivada, encara avui romanen molts marges enmig dels boscos i erms, referent a aquest fet l'Aladern diu: "Imposa contemplar aqueixa immensa obra, la qual pera ferla y cultivarla avuy, fora menester tres vegades mes de habitants dels que la vila compta" (pàg. 23). Tinguem present que quan l'Aladern escrivia això, Alcover tenia 2.827 habitants.

Aquests marges enmig dels boscos i dels erms tenen la seva explicació: "A partir de 1860 va iniciar-se l'època d'or de la viticultura catalana. (...) Amb l'estímul d'una llarga etapa de preus remuneradors, s'aplanen bancals, i tot de terrenys pobres i costeruts són dedicats al conreu per primera vegada. (...) De segur que els dos factors principals de l'auge vinícola del període 1873-88 van ésser la destrucció de les vinyes franceses per obra de la fil·loxera i el tractat de comerç amb França que permetia la lliure entrada dels vins del país a l'estat veí" (ALBERT BALCELLS. El Problema agrari a Catalunya. 1890-1936. La qüestió rabassaire. Pàg. 31-32).

Així doncs, quan la fil·loxera arribà ací totes les vinyes quedaren ermes i el bosc reconquerí tota la terra que els pagesos, concretament els rabassaires, havien conreat.

L'element indígena i els alarbs vivien en harmonia. "Desde 1087 a 1096 els comtes Ramon Berenguer II y Ramon Berenguer III, prenent peu d'algunes petites disencions bagudas entre llurs habitants, y desitjosos més que res d'ayxamplar els seus dominis, emprengueren la conquesta d'aqueixa contrada arribant fins a la ciutat de Tarragona, y donant en feu tot son Camp al Arquebisbe mitjansant el cens de 5 lliures de plata" (pàg. 25). El 1127 el Comte de Barcelona Ramon Berenguer IV ocupa Alcover ajudat pel cavaller normand Wormant Robert de Culci. L'ajuda que havien de rebre els defensors de la vila havia d'arribar dels Emirs de Prades i Ciurana, "pero'ls reys d'Aragó per la banda de Les Garrigas y del Maestrazgo, atacavan á dits emirs obligant a mantenirse á la defensa per aquella part è impossibilitantlos d'acudir en ajuda dels vençuts obligats a deixar el Camp de Tarragona" (pàg. 26). A l'any 1166, el Comte Alfons VIII —el primer que es donà el nom de rei d'Aragó— ocupà Prades i Ciurana. Al passar per Alcover manà reconstruir el poble i rehabitar-lo. "De tornada promulgà el document conegut per Carta de Acapte, concedint a la població el títol de vilatge (...). El dia 9 d'abril del mateix any, pocs dies després d'haverli concedit els antedits privilegis, d'acord ab l'Arquebisbe Hugo de Cervelló, concedí á la vila el títol de Parroquia, celebrantse tant important concessió ab pomposas festas" (pàg. 27).

L'Aladern parla d'una mesquita, però en realitat és una església romànica del segle XII; aquesta església fou dedicada —com és natural— al culte catòlic, i a través del temps s'hi anaren afegint objectes d'art. Actualment està enrunada i tots els objectes artístics desapareixeren en les flames de la guerra civil espanyola del 36.

Xilografia d'Ignasi Vidal per a "Moneda enterrada".

"L'any 1521 una pesta assolà la vila. Al desaparèixer s'aixecà al nord-oest de la vila una capella en acció de gràcies; 261 anys després, els P.P. Recolets, construïren en lloch de la capella un convent de grans dimensions, si be despullat d'art. L'edifici és grandíols, posseeix gran nombre de celdes, molts passadissos i terrats y uns pintorescos claustres, y adjunta una notable Iglesia, avuy arruinada" (pàg. 29). La vila no prengué part en la dita construcció, les relacions Convent-Parròquia no eren gens corcials.

L'1 de setembre de 1578 es posà la primera pedra per a la construcció del nou temple parroquial, obra grandiosa. El dia 24 de juny de 1630 el Doctor Joan de Guzmán el beneí. El 29 de gener de 1795 caigué el campanar, el dia 7 de març del mateix any es començaren les obres de reconstrucció. El campanar no es va acabar i el motiu fou la desentesa entre l'alcalde i el senyor rector. De fet, s'intentaren reconciliacions però tot fou en và.

Al 1634 es va edificar una capella enfront del portal de "La Saura", entre el camí de Tarragona i la carretera de Reus.

Al 1779 es va acabar de construir l'Ermida del Remei, d'estil barroc, centre de peregrinació de molts pobles de l'Alt i Baix Camp.

Al 1704 es va construir l'Ermida de Gràcia a hora i mitja del poble. Era d'un particular i la féu construir en la seva finca.

"Per la lectura de lo precedent, baurá pogut veure'l lector que l'importancia relligiosa d'Alcover es molt notable. La Parroquia compta mes de 7 segles d'existencia y han passat per sa rectoria sacerdots que han arribat a alcansar grans dignitats. La comunitat en sos mellors temps ha constatat de 17 capellans, pero avuy sols se compón de 5" (pàg. 36).

El capítol de la monografia titolat "Alcover en las guerras modernas" és, potser, el més important de tots.

Comença citant l'any de proclamació com a rei d'Aragó a D. Joan II. Al morir el seu fill Carles, tingut de Blanca de Navarra, *"Alcover fou un dels primers en sublevarse, y darrera sas murallas de tápia, resisti fins á sucumbir l'atac de las tropas lleals"*.

"Un personatge de gran relleu se destaca en aquèst fet de qui convé parlar: Don Pere de Urrea, Arquebisbe de Tarragona. Era un gran geni per tot lo referent á la guerra y molt astut en cuestions polítiques" (...).

"En la guerra que'ens ocupa, de primer Urrea fou partidari del pobre Prímceps de Viana (...); tant es ayxis que sigué un dels nou enviats al Rey demanantli en nom dels catalans la llibertat de Don Carles, quan estava pres al castell de Morella. Però'l veure que las cosas canbiavan d'aspecte, s'empassà al bando del Rey, qui en premi de ayxó el feu son Canciller y Capitá General de la milicia" (pàg. 38-39). D. Pere d'Urrea es presentà davant d'Alcover. La rendició de la vila es considerava de molta importància ja que del Camp de Tarragona només s'oposaren al rei Alforja i Alcover; per això s'aplegaren a la vila tots els partidaris més característics del Príncipe de Viana, al Camp.

El dia 22 de juliol es començà l'atac contra la vila, que durà més de vint dies sense que les tropes del rei no poguessin entrar. El dia 18 d'agost el rei don Joan que es trobava a Valls envià noves forces contra la vila comandades pel cavaller Rodrigo de Perea. El dia 21 d'agost entraren a la vila. El càstig que el bisbe li imposà fou el següent: agafà tot l'Ajuntament en pes i tots els forasters que s'havien concentrat en ella i els manà penjar en el lloc conegut per "Costa de les Forques".

A Alcover també hi hagué les famoses bandes de Narros i Cadells, que s'anomenaven, respectivament, Voltors —capitanejats per M. Voltor, de Valls— i Morells —que reconeixien l'autoritat del senyor del Morell—; *"els primers representaven el poble y la independència de Catalunya contra la tirania del govern de Castella, y els segons eran els defensors de l'aristocràcia i del despotisme del govern de Madrid, ab son militarisme y sa Inquisició"* (pàg. 42-43).

(Continuarà)